

ALPER AKÇAM

CEP TELEFONUMUZ VE TOPLUMSAL AHLÂKIMIZ

Bir edebiyat dergisinde okumuştum sanırım. Çeviri bir yazıda, bir deneme yazarı cep telefonunun insanı kalabalıklar içinde nasıl çıplak bırakıverdiğini işliyordu.

Yazara göre, olur olmaz yerlerde çalan telefona yanıt vermek ve konuşmak zorunda kalışımız, kimi gizlerimizi açığa çıkarıyor, sesimizi ve utancımızı çevremizdekilerden saklamaya çalışarak konuşmayı bitirmenin yollarını arıyorduk.

Kalabalık şehirler içinde bireyin yitip gitmesi anlamına da gelmekte olan uygarlık, bir tür çıplaklık, uluorta soyunma gibi gelip dayatıyordu kendisini.

Doğrusu, yazıyı okuduğum o gün de epeyce kuşkulu bir iç sesin itirazını susturmakta zorluk çekmiştim. Yaşadığım ülkenin toplumsal gerçekliği ışığında ben başka şeyler düşünüyor olamaz mıydım?

Ayrıca, deneme türünün tanımında “toplumsal olarak hakkında belli kanılar oluşmuş nesne veya olgularla ilgili spekülasyondur” denmiyor muydu? O dergi yazısının gözüme çarpmasından hemen birkaç gün önce, iktidar partisinin kadın kollarına ait bir yapıdan çıkmış olduğu anlaşılan başı sıkı sıkıya örtülü uzun pardösülü bir bayan, kalabalık minibüsümüze konuk olmamış ve biner binmez de cep telefonunu açıp uzun uzun konuşmaya başlamamış mıydı? Aynı siyasal partili belediyelerin diliyle tanımladığımızda, bu “hanım” yolcumuz, oldukça yüksek bir sesle kendisi gibi “hanım” arkadaşlarıyla konuşuyordu ayrıntılı bilgiler vererek; saat bildirip tanıklar göstererek. Ne bakanlar ve milletvekilleriyle diyalogu kalmıştı konuşulmadık, ne kendisine partide daha yetkili bir yere gelmesi için yapılan ısrarlar...

Yol arkadaşımız, başını ve bedenini iyice, ve belki de abartılı bir biçimde örtmüşken, sesi ve sosyal varlığıyla uluorta açıkta bulunmaktan çekinmemişti. Yazısını

okuduğum yabancı yazarın bu durum karşısında ne diyebileceğini sordum kendime. Belki de, yaşadığımız toplumda her türden insanla karşılaşmanın doğal bir durum olduğunu, hele de iktidar olanaklarından yararlanmak isteyen kimi hasarlı kimliklerin bir uygarlık aracını böyle rahatsız edici bir biçimde kullanıyor olmasının genel bir kültürel anlayışı yansıtmıyor olduğunu söyleyecekti...

Dergi yazısıyla tanıştığım Batı toplumuna ait düşünce biçimiyle sürdürdüğüm çekişme, son bindiğim iki uzun yol otobüsünde, iki uzun yolculukta yeni içerikler, yeni boyutlar kazandı.

Seçkin ya da kendini öyle sanan insanların yeğlediği, bilet ederleri de diğer otobüs firmalarına göre oldukça yüksek bulunan otobüsümüz daha yola çıkarken, sürücü yamağımız açtığı hopörlerden biz yolculara seslenmiş, otobüslerine konan yeni donanım sayesinde cep telefonlarımızı kapatmamıza gerek olmadığını, telefonları sessize alarak diğer yolcuları rahatsız etmeden kullanabileceğimizi bildirmişti. Hemen önümde oturan ve zaten otobüsün hareketinden önce de iki üç telefon görüşmesi yapmış bulunan kravatlı ve elindeki cep telefonu da oldukça havalı genç yolcumuz, ki, "yuppi" diye tanımlanan girişimci genç işadamlarımızdan birisi olmalıydı, zaman yitirmeden başladı iş görüşmelerine. Bir iş arkadaşıyla çok da ivedilik içermeyen bir konuda uzun uzun söyleşti. Bir ve iki gün önce yaptığı iş görüşmelerinin gidişinden, beklentilerinden, olası gelişmelerden başlayıp rakip firma dedikodularına, birlikte çalıştıkları ve bir olasılık kendilerinden daha üst konumdaki bir firma yöneticisinin kendisine yönelik övücü sözlerine geçerek sürdürdü konuşmasını... En az yarım saat süren ve otobüsün en arka koltuğundan bile rahatça duyulabilecek bu görüşmeyi yine uzun ve yine yüksek sesle yapılan benzer içerikli yeni görüşmeler izledi. Bir yandan ayrılmakta olduğumuz kentin otobüsün iki yanından akıp gitmekte olan görüntülerine bakıyor, bir yandan yol arkadaşımızın iş sorunlarına ve başarılarına kulak misafiri oluyorduk. Cep telefonlarının para yerine su ile çalışmayacağını biliyorduk; genç ve girişken işadamımızın telefonunun bağlı

olduğu alanda ayrıcalıklı bir müşteri olarak sınırsız konuşma hakkına sahip olduğu kolayca tahmin edebilirdi...

Dergi yazısının sahibi Batılı yazarın bu durum karşısında hiç de şaşırmamış bir yüz anlatımıyla gülümseyeceğini, Batı dünyasının ilerlemesinde epeyce pay sahibi olmuş serbest rekabet ortamını hemen hiç yaşamamış devlet ve iktidar destekli işadamlarımızın olası terbiye eksikliğinden söz edebileceğini düşündüm...

Kendisine aktardığım örneklerle ülkemiz aydın tutumuna ilişkin bir yargıya varmamı uygun bulmayacaktı büyük olasılıkla.

Dönüş yolculuğumuzda cep telefonu görüşmesinin yeni bir türüyle tanışacaktık... Bu kez konuşan, büyük bir üniversitemizin akademik kadrolarından birisini başarıyla dolduruyor olduğu konusunda kendince hiç kuşkusu bulunmayan bir öğretim görevlimiz idi. Yakında yapacağı yurtdışı gezilerden, katılacağı bilimsel kongrelerden söz ediyordu... Dönmekte olduğumuz o büyük kentte kendisini bekleyen, büyük olasılıkla da yine önemli bir üniversitemizin öğretim görevlisi olan bir arkadaşıyla konuşuyordu. Geçen yıl içinde hangi yazılarının hangi bilimsel dergilerde yayınlanmış olduğunu, zaman ve dergi adı vererek sıralıyor, taslak durumundaki yazılarıyla ilgili bilgiler veriyordu. Epeyce bir süre konuştuktan sonra, "çok çok" öperek, uzata uzata bir türlü bitiremediği "kendine iyi bak"larla, "bye"larla kapattı telefonunu. Az sonra da yeniden açtı; aynı dostuna kendi yüce kişiliği ve erişilmez bilimsel niteliğiyle ilgili yeni açıklamalar yapmayı sürdürdü...

Bizim bilim insanlarımız, aynı zamanda topluma örnek oluşturacak birer aydın değiller miydi yoksa? Bizdeki bilgiyle ahlâk anlayışı arasındaki köprüleri birisi havaya mı uçurmuştu acaba?

Ne çok soru doğuruyordu bu düşünsel karmaşa...

Batılı yazarın görüş açısından baktığımızda, bağırarak övünmeyi hüner saymış bu bilim kadını, otobüs kalabalığı içinde çırılçıplak kalmış olmayı mı arzulamıştı?

Hata bizlerde, toplumu oluşturan bireylerdeydi belki de... Saygın yurttaşlarımıza yeterli ilgiyi gösterememiştik... Onları, pop yıldızlarıyla ekran güllerini ve bülbüllerini kıskandıracak bir konuma getirmemiş olmanın iç ezikliğini duyamayacak kadar duyarsızlaşmış olmalıydık.

Belki de en başta, aydınlarımızı yetiştiren eğitim ve öğretim sistemimizi sorgulamalıydık... Belli kalıpların belletilmesiyle yöneltilen kopya çoğaltmacı eğitim, öğretimimize de egemen olmuş ve ahlâki içeriğinden yoksun kalmış bulunabilir miydi?

İronik düşünmeye biraz ara vererek bilinebilen bazı nedenlere ulaşabilir, eğitim ve öğretimdeki çarpıklıklarla ilgili bazı ipuçlarına ulaşabilirdik: Lise son sınıf düzeyine gelmiş, üniversite sınavlarına hazırlanan yüzbinlerce öğrencimiz, yıllardır nisan ve mayıs aylarından başlayarak topluca raporlar almaktaydı. Hasta olmadıkları halde hastaymış gibi rapor alıp "okulu kıran" gençlerimize öğretmen ve veliler yol gösteriyor, tıp biliminin halk arasındaki temsilcisi hekimler de alkış tutuyordu. Sınıflar boşalıyor, okullar neredeyse iki ay önceden tatile giriyordu.

Her yıl sayıları beş yüz bine varan gencimizi yalan raporlarla ahlâken çökertirken, test çözdürerek bilgiyle donattığımızı sanıyorduk.

Dünyayı yeni tanımaya başlamış gençlerimizin de akın akın toplumu pençesine almış olan gösteriş budalalığına, belki de arsızlığa bayrak açarak katılışlarının nedeni, her gün bir yeni biçimini gösterdiğimiz bu toplumsal yalan hastalığımız mıydı, tüm dünyevi çıkarlardan uzak tutulması gereken ibadethane çevrelerine, cami altlarına doldurduğumuz ticarethanelerde gösterişe sunulan iman kuvvetimiz mi, yardımsever insanların bağışlarını yağmalayarak atıldığımız siyaset meydanları mı?

Pişkinliğin, yüzsüzlüğün ve ahlâk çökkünlüğünün pervasız kültüründe cep telefonuyla bağıra çağıra konuşmaya kim ne diyebilirdi ki?

alperakcam@gmail.com